

Toplu Konut Alanlarında Kentsel Mekân Kalitesinin Değerlendirilmesi; Gaziantep Örneği

Assessment of Urban Spatial Quality of Mass Housing Areas; Gaziantep Example

Gökçen HANÇER¹ , Mahmut Serhat YENİCE²

Gönderilme Tarihi: 30.09.2022-Kabul Tarihi: 27.12.2022

Özet

Bu araştırma Gaziantep kenti örneğinde 2000’li yıllardan günümüze kadar kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarında üretilmiş toplu konut alanlarının mekânsal kalite ölçütlerine bağlı olarak değerlendirilmesi üzerine odaklanmaktadır. Araştırmanın kapsamını, Gaziantep kentinde 2000’li yıllardan itibaren kamu tarafından üretilen altı toplu konut bölgesi oluşturmaktadır. Örneklem alanı olarak seçilen bölgelerde, gözleme dayalı ölçütler ve bu ölçütleri meydana getiren alt göstergeler puanlanmıştır. Puanlama sonucunda elde edilen toplam puan, alt gösterge sayısına bölünerek aritmetik ortalaması bulunmuştur. Bu sayede hem ölçütler hem de gösterge başlıklarının başarı / uygunluk değerleri elde edilmiştir. Araştırma sonucunda yaklaşık son yirmi yıldır üretilen toplu konut alanlarında genel olarak kentsel mekân kalitesinin yetersiz olduğu ancak özellikle son yıllarda üretilen toplu konut alanlarında mekânsal kalite ölçütlerinden süreklilik/kapalılık, çeşitlilik, uyum ve kimlik göstergeleri çerçevesinde gelişme gösterdiği diğer göstergelerin ise yetersiz olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen ölçütler, bulgular ve geleceğe yönelik çıkarımların, toplu konut alanları planlanması ve tasarımı sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Toplu konut, Gaziantep, Kentsel mekân, Mekânsal kalite.*

Abstract

This research focuses on the evaluation of mass housing areas produced in urban transformation and development areas from the 2000s to the present, depending on spatial quality criteria, in the case of Gaziantep city. The scope of the research consists of six mass housing districts in the city of Gaziantep, which have been produced by the public since the 2000s. In the regions selected as the sample area, each observation-based criterion and the sub-indicators that make up this criterion were scored. The total score as a result of scoring was divided into number of sub-indicators and arithmetical average was found. This enabled both criteria and success/suitability values of indicator titles to be found. It is seen as a result of the research that urban space quality is generally inadequate in mass housing areas created for around last twenty years but while mass housing areas created especially during recent years developed within the framework of diversity, continuity, harmony and identity indicators, they are considered inadequate within the framework of the other indicators. It is thought that the criteria, findings and future implications obtained from the research will contribute to the planning and design process of mass housing areas.

Keywords: *Mass housing, Gaziantep, Urban space, Spatial quality.*

Atf: Hançer, G. ve Yenice, M. S. (2022). Toplu konut alanlarında kentsel mekân kalitesinin değerlendirilmesi; Gaziantep örneği. *Modular Journal*, 5(2), 155-175.

¹ Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Programı, hancergokcen@gmail.com | ORCID: 0000-0002-2253-9547

² Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, serhat.yenice@hku.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4256-2215

1. Giriş

Tarih boyunca toplumsal sistem içerisinde konut, insanların ilk çağlardan beri en temel ihtiyacı olan barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla kullandıkları ağaç kavuğu, mağara gibi ilk barınaklardan başlayarak uygarlığın gelişmesi ile günümüzdeki anlamını kazanmıştır. Konut; yalnızca barınma ihtiyacını karşılamamanın dışında kişinin hayatının büyük kısmını geçirdiği kendisini özgür, rahat, güvende hissettiği, sosyo-ekonomik seviyesini, yaşam tarzını belirleyen sosyal bir olgu haline gelmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde dünyada insan yerleşmelerini etkileyen birinci olgu tarım devrimi ikinci olgu ise sanayi devrimi olmuştur. Sanayileşmeyle kentte işgücü ihtiyacı oluşmuş, kırdan kente nüfus hareketleri başlamış ve bunu kentlerde artan barınma ihtiyacının karşılanmasına yönelik politika geliştirilmesi izlemiştir (Benevolo, 1995). Kırsal bölgelerden kente göç ile kentlerdeki imkanlar ve konutlar sınırlı kalmış bu yığılma karşısında temel anlamda ‘konut sorunu’ ortaya çıkmıştır. İlk çözüm önerileri, fabrikaların sahipleri tarafından sunulmuş, kendi işyerlerinde çalışanlara, şehir dışında ve işyerlerine yakın, daha iyi yaşam koşulları sağlayan apartman türü çok katlı konut alanları ve sosyal olanaklar sunmalarıyla başlamışlardır (Öztük, 1992).

Türk tarihinde ise “toplu konut” uygulamasının ilk örneklerine XIX. yüzyılda Abdülmecid zamanında İstanbul’da öncelikle Osmanlı devlet işlerinde çalışan bürokratlar için yapılan “sıra konutlar” uygulamasında rastlanmaktadır. Daha sonra ise bu uygulama Balkanlar’dan gelen göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılamak için devam etmiştir (Yüksel, 2014). II. Dünya Savaşı’nın ardından Türkiye’de de başlayan sanayileşme etkileri sonucunda kırsal kesimden kente nüfus hareketleri başlamış, her kesimde yaşanan kentleşme burada da konut sorununu ortaya çıkarmıştır (Geray vd., 1983).

Kentleşme ile ortaya çıkan konut ihtiyacı mevcut konut üretimi ile karşılanamamış, konut alma gücü olmayan alt gelir grupları gecekondulaşma ve kaçak yapılaşmaya yönelmiştir (Keleş, 2000). Özellikle 1980 yılı sonrası yaşanan ekonomik, küresel ve kültürel krizler gecekondulaşmanın önünü daha da açarak suç oranlarını arttırmış, güvensiz ve sağlıklı kentler oluşmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2019).

Bu dönemde ortaya çıkan gecekondulaşma, kaçak yapılaşmayı önlemek ve artan konut açığını kapatmak için ülkemizde de ilk düşünce toplu konut üretimi olmuştur. Ekonomik nedenlerden ötürü toplu konut tasarımlarında kentsel ölçütler göz ardı edilmiş, estetiklik, planın işlevselliği veya yeşil alanların kullanımı gibi konulara dikkat edilmemiş, daha çok aynı kata olabildiğince fazla konut sığdırılmaya çalışılmıştır (Özbay, 1996). Genellikle yoğun ve çok katlı olarak planlanan, hızlı üretim ve düşük maliyetli yapım ilkelerinin benimsendiği bu konutlarda, en başta amaçlanan sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşılamamıştır.

Günümüzde hızlı bir biçimde devam eden kentsel gelişim ve dönüşüm kapsamında toplu konut alanlarına ilişkin yapılaşma koşulları klasik imar planı yaklaşımı çerçevesinde yapı nizamı, kat yüksekliği ve yapı yoğunluklarının tanımlanması ile kontrol edilmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde, 2000’li yıllarda üretilen toplu konut

projeleri incelendiğinde, alt ve orta gelir grubunun barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik üretilen bu konut alanlarında yeterli düzeyde sosyal donatılara yer verilmediği, farklı şehirlerde aynı plan şemalarının tekrar edildiği, yerel, doğal, çevresel, sosyal ve kültürel etkenlerin dikkate alınmadığı ve bu alanların nitelikli kentsel mekân üretimi açısından yeterince irdelenmediğini söylemek mümkündür.

Bu araştırma Gaziantep kenti örneğinde 2000’li yıllardan itibaren kamu eliyle üretilmiş altı toplu konut alanının, kentsel mekân kalite ölçütlerini oluşturan alt göstergelere bağlı olarak incelenmesi ve yeterlilik düzeyinin analiz edilmesi üzerine odaklanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma geleneksel planlama yaklaşımının yerine mekânsal kalite odaklı toplu konut alanlarının planlanması ve tasarımının, daha nitelikli bir kentsel çevre oluşumuna katkı sağlayacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu incelemeler sonucunda belirlenen bu ölçütlerin gelecekte üretilecek toplu konut yapılarının tasarım sürecinde dikkate alınması yönünden önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın kapsamını, Gaziantep kentinde kamu eliyle 2000’li yıllardan günümüze dek farklı dönemlerde üretilen toplu konut alanları oluşturmaktadır. Gaziantep’te 2005-2010 tarihleri arasında üretilen konut alanlarından Karataş ve Çıksorut, 2010-2015 yılları arasında üretilen toplu konutlardan Umut, Kahvelipınar, 2015 yılından sonra üretilen konut alanlarından Yazıcık ve Beylerbeyi konut alanlarını mekânsal kalite ilkelerine bağlı olarak tanımlanan ölçütler bağlamında irdelemektedir.

Şekil 1. Seçilen araştırma alanlarının kent içerisindeki konumları

Günümüzde kalite kavramı kullanıldığı alana göre farklılık gösterse de algılanabilen çok katmanlı bir olgudur. Mimarlıkta kalite kavramı bir mekânı, yapıyı ya da çevreyi tasarlarken bir ölçüt olarak kullanılır ve tasarımda belirlenen kullanıcı ihtiyaçlarına maksimum düzeyde yanıt vermesi olarak tanımlanabilir. Mimaride kalitenin optimum seviyede sağlanabilmesi için mekân organizasyonunun başarılı bir şekilde uygulanmış olması ve çevresel faktörlerin mekânsal kaliteyi sağlayacak düzeyde etkin olmaları gerekmektedir. Mimaride kalite kavramını ‘kentsel çevrede kalite’, ‘çevresel kalite’ veya ‘mekânsal kalite’ olmak üzere üç ana başlıkta toplayabiliriz (Ataç, 2018).

Mekânsal kalite üzerine geçmişten günümüze yapılan araştırmalar doğrultusunda birçok farklı parametre oluşturulduğu görülmektedir. Mekânsal kalite üzerine çalışmalar yapan Lynch (1981) kentsel mekânda kalite ölçütlerini; canlılık, duygu, uyum, erişim, kontrol gibi parametreler olarak belirlemiştir. Mekanların bu parametrelere uygun olarak tasarlandığında başarılı mekanlar üretilebileceğini söylemiştir.

Montgomery (1998) ise çalışmalarında, başarılı kentsel mekânlar için hem fiziksel mekânda hem algısal deneyimlerde hem de aktivitelerde kalitenin yakalanması gerektiği belirtmiştir.

Başka bir teorisyen Greene(1992)’nin belirlediği mekânsal kalite ölçütleri; işlev, düzen, kimlik, cazibe/çekim olmak üzere dört ana başlık olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 1. Greene'nin mekân kalitesi parametreleri (Greene, 1992)

PARAMETRELER	GÖSTERGELER	YÖNERGELER
İŞLEV	<ul style="list-style-type: none"> • Bağlantı • Emniyet • Konfor/Ferahlık • Çeşitlilik 	<ul style="list-style-type: none"> • Erişim/Etkileşim/Örtüşme • Güvenlik/Mahremiyet/Etkinlik • Fiziksel kolaylık/Görsel huzur • Seçim /Değişiklik
DÜZEN	<ul style="list-style-type: none"> • Uyumluluk • Açıklık • Devamlılık • Denge 	<ul style="list-style-type: none"> • Giriş/Kenar/Manzara/Siluet/Sınır • Strüktür/Bitişiklik/Kapalılık • Sistem/Ardışıklık/Ritim • Örüntü/Vurgu
KİMLİK	<ul style="list-style-type: none"> • Odak • Birlik • Karakter • Özellik 	<ul style="list-style-type: none"> • Görsel odak/Düğüm noktası • Kavram /Tekrar • Bütünlük/Sadelik/Tarz • Tarihi Kalite/Sembolizm
CAZİBE/ÇEKİM	<ul style="list-style-type: none"> • Ölçek • Uygunluk • Canlılık • Uyum 	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan/ İnsancıl • Oran/Orijinallik/Aşinalık • Uyarıcı/Gerilim/Hareket • Işık/Renk/Doku/Ses/Koku

Mekânlar işlevinin dışında kent içerisinde toplu güvenliği, insanlar ile mekânlar, hareket ve kentsel şekil, doğa ve yapılanmış doku arasındaki bağ, başarılı köy, kasaba ve şehirler sağlamak gibi konuları da içermektedir (DETR, 2000).

- Süreklilik ve kapalılık: Kamu ve özel alanların açıkça ayrıldığı mekân,
- Karakter: Kendi kimliğine sahip mekân,
- Kamu mekânının kalitesi: Çekici ve başarılı açık alanlara sahip mekân,
- Hareket Kolaylığı: Ulaşılması ve hareket edilmesi kolay mekân,

- Okunabilirlik: Net bir görüntüye sahip olan ve anlaşılması kolay mekân,
- Uyum: Kolay değişebilen mekân,
- Çeşitlilik: Çeşitliliği olan ve seçme şansı sunulan mekân olarak tanımlanır.

Voordt ve Wegen (2005) de karakter parametrelerini kalite ile ilişkilendirerek dört ana başlık altında incelemiştir. Bunlar; İşlevsel kalite ya da yararlılık değeri, estetik kalite, ekonomik kalite, teknik kalitedir (Tablo 2).

Tablo 2. Voordt ve Wegen'in mekân kalitesi parametreleri (Wegen & Voordt, 2005)

KALİTE PARAMETRELERİ	GÖSTERGELER
İşlevsel kalite: Pratikte bir mekânın kullanılabilirliği ve içerisinde yer alması gereken aktivitelere uygunluğunun değerlendirilmesidir.	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaşım ve park olanakları • Erişilebilirlik • Etkililik • Esneklik • Güvenlik • Mekânsal yönlenme • Bölgesellik • Mahremiyet • Sosyal ilişki • Fiziksel iyi olma durumu(aydınlatma, gürültü vb.) • Sürdürülebilirlik
Estetik kalite: Bina veya bir mekânın ne ölçüde güzel, teşvik edici ya da orijinal olarak algılandığı ile hoş, sıcak, rahat, ferah, sade vb. olarak algılanması veya ne dereceye kadar kültürün bir parçası olarak görüldüğüyle de ilişkilidir.	<ul style="list-style-type: none"> • Görsel kalite • Düzen • Karmaşıklık • Sunumsal değer • Sembolik ve gösterge bilimsel değer • Tarihsel ve kültürel değer
Ekonomik kalite: Mekânın hangi finansal kaynağının ne kadarının etkili ve verimli bir şekilde kullanılabildiği ile ilişkilidir.	<ul style="list-style-type: none"> • Yatırım maliyeti • Kullanım maliyetleri • Zamanla sağlanan gelir • Kamu ve özel düzenlemeler
Teknik kalite: Mekânda kurulan yapıların güç, sağlamlık, sürdürülebilirlik gibi bakım ve onarım meseleleri ile ilgili teknik gereksinimlerin ne dereceye kadar sağlandığı ile ilgilidir.	<ul style="list-style-type: none"> • Yangın güvenliği • Yapısal güvenlik • Yapı fiziği • Çevresel uyumluluk • Sürdürülebilirlik

Rapoport (1982) ise mekânsal kalite parametrelerini fiziksel ve sosyal bileşenler olmak üzere temelde iki ana başlık altında toplamaktadır. Bu bileşenlerin, bireyin kültür, dünya görüşü ve yaşam biçimi gibi değerlerine bağlı olduğunu belirten Rapoport; mekânın kalitesinin, kullanıcılar tarafından neyin talep edildiği ile doğrudan ilişkili olduğunu ve bu kaliteyi yükseltmenin kullanıcıların daha yüksek bir kaliteyi talep etmesi ile mümkün olduğunu savunmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Rapoport'un kalite bileşenleri (Rapoport, 1982)

Fiziksel Bileşenler	Sosyal Bileşenler
İşletme, bakım ve onarım	Mal ve hizmetlerin çeşitliliği
İklim	Suçluluk oranı ve güvenlik
Topoğrafya	Topluluk hissi
Gece ve gündüz gürültü düzeyi	Hizmetlere erişim
Görsel ve mekânsal çeşitlilik	Sosyal ve ırksal kompozisyon
Geleneksel görünüm	Komşuluk ilişkisi
Kaldırımlar ve sokak aydınlatması	İlişkili kullanımların yakınlığı
Okunabilirlik	Alanın prestiji
Mimari çeşitlilik	Mahremiyet
Kültürel semboller	Ulaşılabilirlik

Smith ve arkadaşları da Lynch'in "Theory of Good City Form" adlı çalışması temel olarak "yerleşme kalitesini" tanımlamaktadır (Smith, Nelischer, & Perkins, 1997). Bu çalışmada yerleşme kalitesinin tanımlanmasında kullanılan temel ölçütler aşağıdaki başlıklarından meydana gelmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Kalite ölçütleri (Smith, Nelischer, & Perkins, 1997)

YAŞANABİLİRLİK	KARAKTER	BAĞLANTI	HAREKETLİLİK	KİŞİSEL ÖZGÜRLÜK	FARKLILIK
Hayatta Kalma	Yer Bilinci	Uygunluk	Erişilebilirlik	Kontrol	Çeşitlilik
Kişisel Sağlık	İçtenlik	Süreklilik	Rahatlık/Konfor	İfade	Tercih
Çevre Sağlığı	Zaman Bilinci	Birlik	Etkinlik	Kişisel Gizlilik	İlgi Alanı
Konfor	İstikrar /Denge	Sembolizm	İşleklik	Gücü Yetebilirlik	Farkındalık
Emniyet ve Güvenlik	Estetik	Etkileşim	Emniyet ve Güvenlik		
	Aidiyet				

Amerika Birleşik Devletleri merkezli "Kamusal Mekânlar için Proje Şirketi" PPS (Spaces, 2000) 1000'in üzerindeki kamusal mekân projesinde bulunmuştur. Bu projelerden elde edilen tecrübelerle dayalı olarak başarılı kamusal mekânların dört ana işlevi yerine getirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunlar; işlevler, erişim ve bağlantılar, amaç ve aktiviteler, rahatlık ve imaj, sosyalleşmedir (İnceoğlu, 2007).

Mekân kalitesi ile ilgili zaman içerisinde birçok farklı tanımlama yapılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen alanlar için değerlendirme ölçütü olarak kullanılan mekânsal kalite parametreleri; yapılan literatür analizi sonucunda, kalite ve onun mekâna indirgenmiş hali olan mekânsal kalite konusu ile çalışma yapmış, görüş bildirmiş Rapoport, Voordt ve Wegen, Detr, Sherwin Green ve Lynch'in belirledikleri ölçüt ve parametreleri incelenerek belirlenmiştir. Belirlenen bu ölçütler; kullanıcı gereksinimleri göz önünde bulundurularak belirlenen kentsel mekân ve kamusal mekânların, iyi

işleyen, başarılı ve kaliteli mekânlar olmasına yönelik araştırmalarda kullanılan kalite bileşenlerini içermektedir.

Araştırma yöntemi iki aşamadan meydana gelmektedir. Araştırma yönteminin birinci aşaması kentsel mekân kalitesinin ölçülmesinde kullanılacak alan başlıkları ve göstergelerin geliştirilmesidir. Yapılan literatür taraması doğrultusunda mekân kalitesini ölçmek için geliştirilen bu ölçütler; karakter/kimlik, süreklilik/kapalılık, kamusal alan kalitesi, okunabilirlik, hareket kolaylığı/erişilebilirlik, çeşitlilik, uyum başlıklarından oluşmaktadır (Tablo 5). Bu ölçütlerin kentsel mekânda test edilmesine yönelik alt parametreler tanımlanmaktadır.

Tablo 5. Toplu konut alanlarının değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütler

Kimlik/Karakter	Topoğrafyaya uyum-Kat yüksekliği-Kent silüeti ve yakın çevre ilişkisi Cephe karakteri-Renk-doku-malzeme seçim-Yapı-parsel-sokak ilişkisi Yapılı çevre-peyzaj ilişkisi
Süreklilik/Kapalılık	Yapı-sokak ilişkisi-Kapalılığın derecelendirilmesi Mekân türü (mekân sertliği ve yumuşaklığı) Arka ve ön cephe ayrımı, manzara ve girişlerin yönü Aktif ve ölü cepheler, giriş cephesi-Kamusal alana bağlanan cepheler Bahçe sınırları-Pencere etkileri, Kapılar-Bina yükseklikleri
Okunabilirlik	Kapılar, girişler-Odaklar-Yollar-Anıtsal öğeler Sınırlar/bariyerler-Tabelalar
Hareket Kolaylığı ve Erişilebilirlik	Yaya yolları-Toplu taşıma alanları-Bisiklet yolları Otopark-Engelliler için erişim-Toplanma alanları
Çeşitlilik	İşlevsel çeşitlilik-Bina fonksiyonlarında çeşitlilik-Konut çeşitliliği
Kamusal Alan Kalitesi	Katı peyzaj (kaplama, duvar, merdiven, rampa malzemeleri) Yeşil alan-Sokak mobilyaları-Strüktürler-İşaretler Aydınlatma elemanları-Dükkân cepheleri-Güvenlik
Uyum	Mevcut dokuyla uyum-Bölgenin iklim koşullarına uygunluk-Arazi topoğrafyasına uygunluk

Araştırma yönteminin ikinci aşamasını, saha araştırması oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında ele alınan toplu konut alanları belirlenen mekânsal kalite ölçütlerini oluşturan alt parametrelere bağlılık dereceleri gözleme dayalı olarak analiz edilmiştir. Bu çerçevede, ele alınan toplu konut alanlarının kentsel mekân kalitesinin değerlendirilmesinde 5’li likert ölçeği esas alınarak puan verilmiştir.

Tablo 6. Çalışmada kullanılan puanlama yaklaşımı ve puan aralıkları

Puan	Değer Yargısı	Puan Aralığı
5	Çok İyi	4.20 – 5.00
4	İyi	3.40 – 4.19
3	Orta	2.60 – 3.39
2	Kötü	1.80 – 2.59
1	Çok Kötü	1.00 – 1.79

Her bir ölçüt ve bu ölçütü meydana getiren alt göstergeler gözleme dayalı olarak analiz edilmiş alt göstergelerin varlığı ve yeterliliği bu puan sistemi ile puanlanmıştır. Puanlama sonucunda elde edilen toplam puan, alt gösterge sayısına bölünerek aritmetik ortalaması bulunmuştur. Bu sayede hem ölçütler hem de gösterge başlıklarının başarı / uygunluk değerleri elde edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda incelenen toplu konut alanlarının, mekânsal kalite açısından güçlü yönleri veya zayıflıkları tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra, farklı dönemlerde üretilen projeler karşılaştırmalı olarak ele alınmış, birbirlerine göre üstün ve zayıf yönleri tespit edilmiştir.

3. Bulgular ve Değerlendirme

Gaziantep kentinde 1950’li yıllardan itibaren kentleşmeyle oluşan konut gereksinimini karşılamak ve niteliksiz yapılaşmayı ıslah etmek amacıyla şehrin belli bölgelerinde toplu konut alanları oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen örneklem alanları, mekânsal kalite ölçütleri yönünden geçmişten günümüze dönemsel süreçlerde gelişim gösteren konut alanları arasından seçilmiştir. Bu anlamda araştırma, kentsel ölçekte kamu eliyle üretilen toplu konut alanlarını içermektedir.

Tablo 7. Karataş toplu konut alanı

KONUM	İlçe	Şahinbey
	Mahalle	Karataş
	Alan	6.1 ha
İMAR DURUMU	Yapı Nizamı	Ayrık Nizam
	Emsal	2.50
	Hmax	Serbest
KÜNYE	Plan Dönemi	2005-2010
	Plan türü	İdari Konut
	İlgili Kurum	TOKİ
	Proje Yılı	2005
	Tamamlanma Yılı	2007
	Yapı Yüksekliği	4-12 Kat
	Taban Alanı	10.260 m ²
Yapı Yoğunluğu	22 Blok	

Şekil 2. Karataş toplu konut alanı

Tablo 8. Çıksorut toplu konut alanı

KONUM	İlçe	Şehitkamil
	Mahalle	Çıksorut
	Alan	2.7 ha
İMAR DURUMU	Yapı Nizamı	Ayrık-Bitişik Nizam
	Emsal	2.00
	Hmax	Serbest
KÜNYE	Plan Dönemi	2005-2010
	Plan türü	Kentsel Dönüşüm
	İlgili Kurum	TOKİ
	Proje Yılı	2008
	Tamamlanma Yılı	2009
	Yapı Yüksekliği	12 Kat
	Taban Alanı	4.600 m ²
	Yapı Yoğunluğu	7 Blok

Şekil 3. Çıksorut toplu konut alanı

Tablo 9. Umut toplu konut alanı

KONUM	İlçe	Şehitkamil
	Mahalle	Umut
	Alan	1.7 ha
İMAR DURUMU	Yapı Nizamı	Ayrık Nizam
	Emsal	BL-12
	Hmax	12
KÜNYE	Plan Dönemi	2010-2015
	Plan türü	Kentsel Dönüşüm
	İlgili Kurum	TOKİ
	Proje Yılı	2013
	Tamamlanma Yılı	2015
	Yapı Yüksekliği	12 Kat
	Taban Alanı	5076 m ²
Yapı Yoğunluğu	9 Blok	

Şekil 4. Umut toplu konut alanı

Tablo 10. Kahvelipınar toplu konut alanı

KONUM	İlçe	Şahinbey
	Mahalle	Kahvelipınar
	Alan	3.5 ha
İMAR DURUMU	Yapı Nizamı	Ayrık Nizam
	Emsal	1.50
	Hmax	12
KÜNYE	Plan Dönemi	2010-2015
	Plan türü	Kentsel Dönüşüm
	İlgili Kurum	TOKİ
	Proje Yılı	2014
	Tamamlanma Yılı	2016
	Yapı Yüksekliği	10-11 Kat
	Taban Alanı	8181 m ²
Yapı Yoğunluğu	17 Blok	

Şekil 5. Kahvelipınar toplu konut alanı

Tablo 11. Yazıcık toplu konut alanı

KONUM	İlçe	Şahinbey
	Mahalle	Yazıcık
	Alan	1.3 ha
İMAR DURUMU	Yapı Nizamı	Bitişik Nizam
	Emsal	1.20
	Hmax	15.50
KÜNYE	Plan Dönemi	2015 ve sonrası
	Plan türü	Kentsel Dönüşüm
	İlgili Kurum	Şahinbey Belediyesi
	Proje Yılı	2014
	Tamamlanma Yılı	2016
	Yapı Yüksekliği	2-3-4 Kat
	Taban Alanı	4842 m2
	Yapı Yoğunluğu	39 Blok

Şekil 6. Yazıcık toplu konut alanı

Tablo 12. Beylerbeyi toplu konut alanı

KONUM	İlçe	Şehitkamil
	Mahalle	Beylerbeyi
	Alan	49 ha
İMAR DURUMU	Yapı Nizamı	Ayrık Nizam
	Emsal	1.20
	Hmax	15.50
KÜNYE	Plan Dönemi	2015 ve sonrası
	Plan türü	Toplu Konut + Sosyal Donatı Projesi
	İlgili Kurum	TOKİ
	Proje Yılı	2016
	Tamamlanma Yılı	2018
	Yapı Yüksekliği	3-4 Kat
	Taban Alanı	23.355 m ²
Yapı Yoğunluğu	97 Blok	

Şekil 7. Beylerbeyi toplu konut alanı

Araştırma kapsamında tanımlanan toplu konut alanları belirlenen mekânsal kalite ölçütlerine göre değerlendirilmiştir. Toplu konut alanlarının mekânsal kalite parametrelerinden karakter birleşenlerine göre değerlendirilmesi sonucunda 2005-2010 arasında incelenen konut alanlarından Karataş toplu konut alanının değerlendirme oranının 3.34 olduğu ve bileşenlerin kısmen yeterli olduğu, Çıksorit toplu konut alanında ise bu oranın 2.34 olduğu ve yetersiz olduğu görülmektedir. 2010-2015 yılları arasında üretilmiş olan konut alanlarından Umut toplu konut alanının karakter bileşenleri bakımından değerlendirme oranının 2.84 olduğu ve kısmen yeterli olduğu, Kahvelipınar toplu konut alanının değerlendirme oranının 2.17 ve yetersiz olduğu görülmektedir. 2015 yılı ve sonrasında üretilen Yazıcık toplu konut alanının karakter bileşenlerinin kısmen yeterli olduğu, değerlendirme oranının 4.34 olduğu görülmektedir. Beylerbeyi toplu konut alanı değerlendirme oranı ise 4.17 olup karakter bileşenleri bakımından kısmen yeterli olduğu belirlenmiştir. Bu dönemde üretilmiş iki toplu konut alanı da benzer nitelikte üretilen toplu konut alanlarına örnek olabilir nitelikte olduğu tespit edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Çalışma alanlarının karakter bileşenlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umut Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı
Alan Topoğrafyası	5	3	2	3	5	5
Yapı Niteliği	3	3	3	3	5	5
Yapı Malzemeleri	2	2	3	2	5	4
Mevcut Yapısal Çevre İlişkisi	3	2	4	1	5	3
Yapı-çevre Peyzaj İlişkisi	4	2	3	2	2	3
Yapı-Sokak İlişkisi	3	2	2	2	4	5
TOPLAM	20	14	17	13	26	25
ORTALAMA	3.34	2.34	2.84	2.17	4.34	4.17

Araştırma sonucunda çalışma alanlarının kentsel mekân kalitesinin diğer bir bileşeni olan süreklilik ve kapalılık ölçütlerine göre değerlendirilmesinde 2005-2010 yılları arasında üretilen Karataş toplu konut alanının değerlendirme oranının 2.78 olduğu ve yetersiz olduğu, Çıksorut toplu konut alanının ise değerlendirme oranının 3.00 olduğu ve kısmen yeterli olduğu görülmektedir. 2010-2015 döneminde yapılan konut alanlarından Umut toplu konut alanının değerlendirme oranının 3.67 ve yeterli olduğu, Kahvelipınar toplu konut alanının süreklilik ve kapalılık ölçütlerine göre değerlendirme oranının 3.12 olduğu ve kısmen yeterli olduğu görülmektedir. Bu oranının 2015 ve sonrasında Yazıcık toplu konut alanında 3.34 olduğu ve kısmen yeterli olduğu, Beylerbeyi toplu konut alanında ise 3.56 olduğu ve yeterli olduğu tespit edilmiştir (Tablo 14).

Tablo 14. Çalışma alanlarının süreklilik-kapalılık bileşenlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umut Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı
Yapının Sokak Bağlantıları	3	2	5	3	5	5
Kapalılığın Derecelendirilmesi	2	4	4	4	5	4
Mekân Türü	4	1	2	2	2	2
Cephe Ayrımı	3	2	2	2	2	2
Manzara ve Girişler						
Aktif, Ölü ve Giriş Cepheleri	5	4	5	5	2	5

Kamusal Alana Bağlanan Cepheler	1	3	2	2	3	1
Bahçe Sınırları	2	3	3	2	1	3
Pencere Etkileri, Kapılar	4	4	5	4	5	5
Bina Yükseklikleri	1	4	5	4	5	5
TOPLAM	25	14	17	13	26	32
ORTALAMA	2.78	3.00	3.67	3.12	3.34	3.56

2005-2010 yılları arasında incelenen konut alanlarında okunabilirlik değerlendirme oranı Karataş toplu konut alanında 2.00 olup yetersizdir. Çıksorut toplu konut alanında ise bu oran 1.67 olup çok yetersizdir. 2010-2015 dönemindeki okunabilirlik değerlendirme oranı Umud toplu konut alanında 2.34 ve yetersizdir. Kahvelipınar toplu konut alanı okunabilirlik değerlendirme oranı 2.17 ve yetersizdir. 2015 ve sonrasında ise bu oran Yazıcık toplu konut alanında 3.34 ve yeterlidir. Beylerbeyi toplu konut alanında ise 2.50 ve yetersiz olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Çalışma alanlarının okunabilirlik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umud Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı
Kapılar-Girişler	3	3	4	3	4	3
Odaklar	2	1	2	2	3	3
Yollar	3	2	3	3	5	5
Anıtsal Öğeler	1	1	1	1	1	1
Sınırlar- Bariyerler	2	2	2	2	4	2
Tabelalar	1	1	2	2	3	1
TOPLAM	12	10	14	13	20	15
ORTALAMA	2.00	1.67	2.34	2.17	3.34	2.50

Bu kalite parametresi kapsamında 2005-2010 yılları arasındaki erişilebilirlik değerlendirme oranı Karataş toplu konut alanında 2.00 olup birçok ölçütte yetersizdir. Çıksorut toplu konut alanında bu oran 1.67 olup çok yetersizdir. Hareket kolaylığı ve erişilebilirlik parametresine göre değerlendirme oranı 2010-2015 yılları arasında yapılan Umud toplu konut alanında 2.34 olup erişilebilirlik ölçütüne göre yetersizdir. Kahvelipınar toplu konut alanında 2.17 olup yine yetersiz olduğu görülmüştür. 2015 ve sonrasında ise bu oranın Yazıcık toplu konut alanında 2.67 olduğu ve yetersiz olduğu, Beylerbeyi toplu konut alanında ise 1.50 olduğu ve çok yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Tablo 16).

Tablo 16. Çalışma alanlarının hareket kolaylığı ve erişilebilirlik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umut Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı
Yaya Yolları	4	2	3	2	4	3
Toplu Taşıma Alanları	1	3	1	2	1	1
Bisiklet Yolları	1	1	1	1	1	1
Otopark	4	3	4	4	4	1
Engelliler için Erişim	3	2	3	2	3	1
Toplanma Alanları	2	1	2	2	3	2
TOPLAM	15	12	14	13	16	9
ORTALAMA	2.50	2.00	2.34	2.17	2.67	1.50

İncelenen toplu konut alanlarından 2005-2010 döneminde üretilen alanların kamusal alan kalitesi bakımından değerlendirme oranı Karataş toplu konut alanında 2.25 olduğu ve kamusal alan ögeleri bakımından yetersiz olduğu görülmüştür. Çıksorut toplu konut alanında bu oran 1,87 olarak belirlendiği ve kamusal ögeler bakımından bu toplu konut alanının çok yetersiz olduğu görülmüştür. 2010-2015 dönemindeki çalışma alanları ele alındığında Umut toplu konut alanında bu oranın 2.12 'e çıktığı kısmen de olsa gelişim gösterdiği ancak hala yetersiz olduğunu söylenebilir. Kahvelipınar toplu konut alanında ise bu oran 2.25 olduğu ve yine bu alanda da yetersiz olduğu görülmektedir. 2015 ve sonrasında üretilen çalışma alanlarında ise neredeyse bu oranda hiçbir gelişim olmadığı sadece Yazıcık toplu konut alanında kısmen gelişim olduğu analizler sonucu belirlenmiştir. Bu oran Yazıcık toplu konut alanında 2.62 olup kısmen yeterli olduğu görülmüş ancak Beylerbeyi toplu konut alanında ise bu oranın 1.50 ye gerilediği ve bu ölçüt kapsamında alanın çok yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Çalışma alanlarının kamusal alan kalite ölçütlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umut Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı
Katı Peyzaj Ögeleri	3	3	3	3	3	3
Yeşil Alan	4	2	3	2	2	2
Sokak Mobilyaları	4	2	3	3	2	1
İşaretler	1	2	1	2	2	1
Aydınlatma	2	3	3	3	4	2
Dükkân Cepheleri	-	-	-	-	4	1
Strüktürler	3	2	3	4	1	1

Güvenlik	1	1	1	1	3	1
TOPLAM	18	12	17	18	21	12
ORTALAMA	2.25	1.87	2.12	2.25	2.62	1.50

Çeşitlilik bağlamında dönemsel olarak incelenen alanlar değerlendirildiğinde, 2005-2010 döneminde değerlendirme oranı Karataş toplu konut alanında 1.67 olup alan çeşitlilik öğeleri bakımından bu alanın çok yetersiz olduğu görülmüştür. Çıksorut toplu konut alanında ise bu oran yine 1.00 ve çok yetersizdir. 2010-2015 yılları arasında bu oran Umut toplu konut alanında 1.00, Kahvelipınar toplu konut alanında 1.67 olduğu bu iki alanında çok yetersiz olduğu görülmektedir. 2015 ve sonrasında ise bu oran Yazıcık toplu konut alanında 3.00 a çıktığı ve çok yeterli olduğu, Beylerbeyi toplu konut alanında ise 2.34 e çıktığı kısmen de olsa yeterli sayılabilecek ölçütleri sağlayan konut alanlarının üretildiği söylenebilir (Tablo 18).

Tablo 18. Çalışma alanlarının çeşitlilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umut Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı
İşlevsel Çeşitlilik	1	1	1	1	1	1
Bina Fonksiyonlarında Çeşitlilik	1	1	1	1	3	3
Konut Çeşitliliği	3	1	1	3	5	3
TOPLAM	5	3	3	5	9	7
ORTALAMA	1.67	1.00	1.00	1.67	3.00	2.34

Kentsel mekân kalitesinin son bileşeni olarak belirlediğimiz uyum ölçütlerine göre değerlendirme yapıldığında 2005-2010 yılları arasında konut alanlarında değerlendirme oranının Karataş toplu konut alanında 3.34 olduğu ve kısmen yeterli olduğu, Çıksorut toplu konut alanında 2.34 ve yetersiz olduğu söylenebilir. 2010-2015 yılları arasında ise bu oranın Umut toplu konut alanında yine 2.34 ve yetersiz olduğu, Kahvelipınar toplu konut alanında ise 1.67 ve çok yetersiz olduğu, bu dönemde üretilen alanlarda bu ölçütün büyük ölçüde göz ardı edildiği söylenebilir. 2015 yılı ve sonrası için ise bu oran Yazıcık toplu konut alanında 4.34 e çıkarak yeterli seviyeye ulaşmıştır. Ancak Beylerbeyi toplu konut alanında oran 3.34 ve kısmen yeterli olduğu görülse de bu dönemden sonra üretilecek alanlara bu ölçüt kapsamında referans olabilir nitelikte alanlar olduğu söylenebilir (Tablo 19).

Tablo 19. Çalışma alanlarının uyum ölçütlerine göre değerlendirilmesi

DÖNEM	2005-2010		2010-2015		2015-Sonrası	
YIL	2005	2008	2013	2014	2016	2018
ÇALIŞMA ALANLARI	Karataş Toplu Konut Alanı	Çıksorut Toplu Konut Alanı	Umut Toplu Konut Alanı	Kahvelipınar Toplu Konut Alanı	Yazıcık Toplu Konut Alanı	Beylerbeyi Toplu Konut Alanı

Mevcut Dokuyla Uyum	4	3	3	1	4	2
Bölgenin İklim Koşullarına Uygunluk	3	3	3	3	4	4
Arazi Topografyasına Uygunluk	3	1	1	1	5	4
TOPLAM	5	7	7	5	13	10
ORTALAMA	3.34	2.34	2.34	1.67	4.34	3.34

4. Sonuç ve Tartışma

Gaziantep kenti örneğinde 2005 yılından günümüze belli dönemlerde üretilmiş toplu konut alanlarının mekânsal kalite bağlamında inceleyen bu araştırma sonucunda yapılan analizler, karşılaştırma ve değerlendirme neticesinde toplu konut alanlarında bazı kalite ölçütlerinin zaman içerisinde gelişim gösterdiği, bazı ölçütlerin ise değişmediği hatta dönem dönem gerilediği görülmektedir.

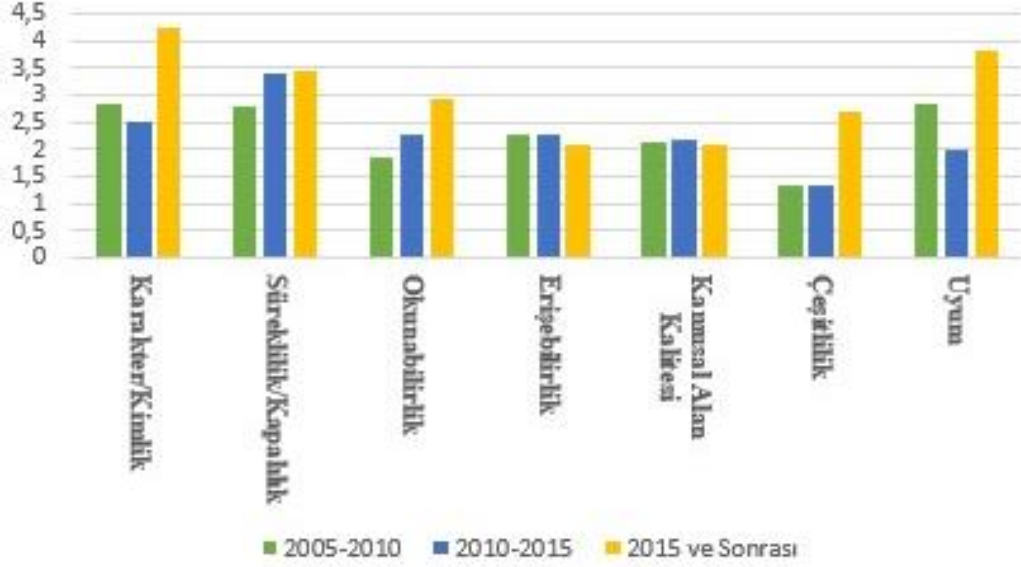
Tablo 20. Çalışma alanlarında mekânsal gelişimin dönemsel karşılaştırılması

Dönem	2005-2010	2010-2015	2015-Sonrası
Kimlik	2.84	2.50	4.25
Süreklilik ve Kapalılık	2.78	3.39	3.45
Okunabilirlik	1.83	2.25	2.92
Erişilebilirlik	2.25	2.25	2.08
Kamusal Alan Kalitesi	2.12	2.18	2.06
Çeşitlilik	1.33	1.33	2.67
Uyum	2.84	2.00	3.84
GENEL ORTALAMA	2.28	2.27	3.03

Araştırma sonucunda mekânsal kalite ölçütlerinden kimlik/karakter bileşenlerinin 2005-2010 yılları arasında üretilen toplu konut alanlarında kısmen yeterli olduğu, 2010 ve 2015 yıllarında bu yeterlilik oranının daha da düştüğü 2015 ve sonrasında üretilen alanlarda ise çok yeterli olduğu tespit edilmiştir. Süreklilik ve kapalılık bileşenlerine yeterlilik oranının dönemsel olarak artış göstermiş, 2005 yılından günümüze kadar 2.78 oranından 3.45 oranına yükselmiş ve yeterli düzeyde gelişim göstermiştir. Okunabilirlik bileşenlerine bağlı yeterlilik oranı ise 2005-2010 dönemde çok yetersiz, 2010-2015 döneminde 2.25 oranıyla yetersiz, 2015 ve sonrasındaki alanlarda ise 2.92 olarak yine kısmen yeterli olduğu zaman içerisinde gelişim gösterse de hala yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Erişilebilirlik bileşeninde yeterlilik oranı ise 2005-2010 yılları ile 2010-2015 yılları arasında sabit bir oranda olup, 2015 ve sonrasında üretilmiş toplu konut alanlarında kısmen bir iyileşme gösterse de hala yetersiz olduğu görülmektedir. İncelenen alanlar kamusal alan kalitesi bağlamında analiz edildiğinde tüm dönemlerde üretilen toplu konut alanlarında bu bileşene ait donatıların yetersiz olduğu, dönemsel gelişme göstermediği görülmektedir. Çeşitlilik bağlamında ise 2005-2010 yıllarında üretilen toplu konut alanları ile 2010-2015 yıllarında üretilen alanların çok yetersiz olduğu, 2015 ve sonrasındaki alanlarda gelişme olsa da kısmen yeterli olduğu görülmektedir. Uyum ölçütüne göre değerlendirdiğimizde 2005-2010 yıllarında kısmi

yeterli olduğu, 2010-2015 yılları arasında gerilediği ve yetersiz olduğu, 2015 ve sonrasında ise bu oranın artarak yeterli düzeye ulaştığı görülmektedir.

Tablo 21. Mekânsal kalite değerlendirme grafiği

Kent içerisinde bir yapının ya da mekânın kentin bir parçası olarak tanımlanması ve tasarlanması gerekmektedir. Bu anlamda konut alanları için birbirinden bağımsız, bütün oluşturmayan konut alanları yerine planlama ve tasarım sürecinde belirli mekânsal kalite ölçütlerinin göz önünde bulundurulduğu nitelikli kentsel mekân oluşturan konut alanları üretilmelidir. Bu ölçütler göz önüne alındığında dönemsel olarak incelenen toplu konut alanlarının özellikle son yıllarda yüksek yoğunluklu birbirinin aynı konutlar yerine az katlı, konut tipinde çeşitlilik üreten, mevcut yapısal çevre özelliklerinin dikkate alındığı, malzemelerde kaliteye önem verilen, yaşanılabilir sokak ve avluların oluşturulduğu alanlar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırma sürecinde yapılan analiz ve değerlendirmeler göz önünde bulundurularak toplu konut alanlarının dönemsel süreçte karakter özellikleri bakımından ciddi bir gelişim gösterdiği söylenebilir. Toplu konut alanları diğer ölçütlerde kısmen değişim ve gelişim gösterse de karakter, süreklilik/kapalılık ve uyum özellikleri bakımından güçlü kentsel mekânlara dönüştüğü söylenebilir.

Yazarın Katkı Oranı

Sıra	Adı soyadı	ORCID	Yazıya katkısı*
1	Gökçen HANÇER	0000-0002-2253-9547	1,2,3,4,5
2	Mahmut Serhat YENİCE	0000-0003-4256-2215	1,3,4,5
*Katkı bölümüne ilgili açıklamanın karşılığına gelen rakam (lar) yazılmıştır.			
1. Çalışmanın tasarlanması 2. Verilerin toplanması 3. Verilerin analizi ve yorumu 4. Yazının yazılması 5. Kritik revizyon			

Çıkar Çatışması

Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve/veya finansal çıkar çatışması yoktur.

Yazar Notu

Bu çalışma, Prof. Dr. M. Serhat YENİCE danışmanlığında Gökçen HANÇER tarafından Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı'nda 2019 yılında tamamlanan "Toplu konut alanlarında kentsel mekân kalitesinin değerlendirilmesi; Gaziantep örneği" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Kaynaklar

- Ataç, H. (2018). *Tarihi kentsel çevrelerde mekansal kalitenin algısal değerlendirilmesi: Zeyrek Camii ve çevresi dünya miras alanı örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Benevolo, L. (1995). *Avrupa tarihinde kentler*. İstanbul: Afa Yayıncılık.
- DETR. (2000). Objectives of urban design. *By design: Urban Design in the Planning System: Towards Better*, 14-16.
- Geray vd., C. (1983). *Şehircilik, Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*. (Cilt:9, pp.2358-2374). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Greene, S. (1992). Cityshape: communicating and evaluating community design, american planning association. *Journal of the American Planning Association*, 58(2), 177-189).
- İnceoğlu, M. (2007). *Kentsel Açık Mekanların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının incelenmesi* (Yayın No. 213542). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Keleş, R. (2000). *Kentleşme Politikaları*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Lynch, K. (1981). *A theory of Good City Form*. Cambridge MA.: MIT Press.
- Montgomery, J. (1998). Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design. *Journal of Urban Design*, 3(1), 93-116.
- Özbay, F. (1996). *Evler Kadınlar ve Ev Kadınları, Diğerlerinin Konut Sorunları: Habitat II Ön Konferansı*. (s.52-64). Ankara: TMMOB Yayınları.
- Öztük, Y. (1992). *Kooperatiflerle konut üretim modeli* (Yayın No. 21902). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Polat, Ö. (2010). *Farklı Sosyo Ekonomik Gruplarının Oluşturduğu Toplu Konut Açık Alanlarında Kullanıcı Memnuniyetinin Ölçülmesi: Bahçeşehir ve Esenkent Örneği* (Yayın No. 292422). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Rapoport, A. (1982). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Smith, T., Nelischer, M., & Perkins, N. (1997). Quality of an urban community: a framework for understanding the relationship between quality and physical form. *Landscape and Urban Planning*, 39(2-3), 229-241. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(97\)00055-8](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(97)00055-8)
- Spaces, P. f. (2000). *How to Turn a Place Around: A Handbook of Creating Successful Public Spaces*. New York: Project Public Spaces Inc.

Wegen, H., & Voordt, T. (2005). *Architecture in use: an introduction to the programming, design and evaluation of buildings* . Amsterdam: Architectural Press. ISBN: 0750664576

Yılmaz, F. B. (2019). *Toplu Konutlarda Kullanıcı Memnuniyetinin Ölçülmesi; Tokat Örneği* (Yayın No. 606292). Tokat GaziosmanpaŐa Üniversitesi, Tokat.

Yüksel, H. (2014). *Sosyal politika unsuru olarak toplu konut idaresi (TOKİ) uygulamaları: Isparta ili Çünüir ve Akkent mahalleleri Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nca yapılan konutlarda ikamet eden konut sakinlerine yönelik bir alan araştırması* (Yayın No. 369117). [Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].